

De små stegens förändring

Sammanställning av regionala redovisningar, ÅK 3.2 RB 2016

2016-04-27

Dnr 1.2.1-Ä 2015-1732

De små stegens förändring (N2016/01183/FF)

Beslutet att godkänna denna slutrapport har fattats av generaldirektör Gunilla Nordlöf.
Handläggningen har gjorts av Klas Fritzon, som också var föredragande för ärendet.

Östersund, 2016-04-27

Gunilla Nordlöf

Klas Fritzon

Sammanfattning

Den övergripande slutsatsen i sammanställningen av de regionala redovisningarna¹ 2015 är att utvecklingen av tillväxtarbetet fortsätter i ungefär samma riktning som tidigare år. Kanske ingen läsning för den sensationslystne. Slutsatserna leder inte heller till extrainsatta möten. Vissa frågor tillkommer, och några faller ifrån. Men som helhet – ungefär som 2014.

Detta betyder inte stagnation.

Eller att resultaten på regional nivå uteblivit.

Trots övergången till en tydlig genomförandefas i tillväxtarbetet med laddade strategier och program och trots utmaningar inom ramen för integrationsfrågan tuffar arbetet på. Systemet verkar fungera. Strukturerna är solida. På en övergripande nivå kan det ses som de små stegens förändring.

I rapporten sker ett resonemang kring vilka resultat som finns och kan förväntas inom ramen för de regionala redovisningarna och det regionala tillväxtarbetet i stort.

En av slutsatserna är att det finns resultat, till exempel de kvalificerade bedömningar som de utvecklingsansvariga gör av insatserna inom kompetensförsörjningsarbetet och de stapelbara resultaten inom ramen för affärsutvecklande insatser. Problemet är att de är spridda och kan skifta i karaktär – även för samma typ av insatser. De regionala redovisningarna fungerar därför mer som exempelsamling än resultatredovisning. Potentialen är stor, där till exempel gemensamma riktlinjer skulle kunna spela en viktig roll för den sammantagna utvecklingen av redovisningarna.

En annan slutsats är att eftersom utvecklingen mot ett mer systemorienterat tillväxtarbete ser ut att fortsätta, finns det också skäl att ställa redovisningar och diskussioner kring resultat i relation till just detta. Uppföljning och utvärdering av projekt och program ska fortsätta utvecklas, men en angelägen uppgift är också att rikta ljuset mot vad som händer i övergripande processer av systembyggande karaktär. Där ligger de strategiska insatserna. Och där skapas mervärdena inom det regionala tillväxtarbetet.

Några kännetecken 2015:

- De systemorienterade insatserna fortsätter inom det regionala tillväxtarbetet där övergripande samhällsutmaningar och långsiktigt strukturbbyggande står i fokus. Detta stärker därmed

¹ Med regioner avses i detta fall såväl regionalt utvecklingsansvariga aktörer som de 17 länsstyrelser som inte är utvecklingsansvariga. Med redovisningar avses de återsrapporteringar/årsredovisningar som dessa aktörer gör i enlighet med sina villkorsbeslut/regleringsbrev.

den utveckling som identifierades i sammanställningen av regionernas redovisningar 2014², om att tillväxtarbetet är på väg in i ett nytt skede som bland annat utmanar de nationella myndigheterna.

- Det har varit skifte i strategifabriken. Mellan 2012 och 2014 antogs nya utvecklingsstrategier i 15 av 21 län. Till detta ska läggas att det under samma period också antogs ett stort antal strategier, program och planer inom specifika sakområden och branscher. Detta betyder genomförandefas och att färre regionala strategiprocesser pågår, vilket dock inte ...
- ... har resulterat i fler projekt. Projektmedelsuppföljningen av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder³, visar att det är färre projekt under 2015 än under de fem föregående åren, men att omslutningen samtidigt är större. Satsningar inom riskkapital och bredband bidrar till att ambitionerna om större projekt inom ramen för strukturfonderna realiserar 2015.
- Arbetet med integrationsfrågorna lyfts upp i samtliga regioner. Där finns en omfattande, i första hand individorienterad, projektverksamhet men också pågående insatser för att utveckla samverkan och bygga mer bestående strukturer för att hantera frågorna – i första hand med koppling till kompetensförsörjningen.

² Mot ett systemorienterat tillväxtarbete (Tillväxtverket, rapport 0189)

³ Tillväxtverket, dnr 4.1.6-Å 2016-27. Benämns från nu enbart som projektmedelsuppföljningen.

Innehåll

Sammanfattning

1	Uppdraget.....	1
2	De små stegens förändring.....	2
3	Generella trender och mönster.....	5
3.1	Övergripande prioriteringar.....	5
	3.1.1 Innovation och företagande.....	5
	3.1.2 Attraktiva miljöer och tillgänglighet.....	8
	3.1.3 Kompetensförsörjning.....	13
	3.1.4 Internationellt samarbete.....	15
3.2	Verktyg i genomförandet.....	18
	3.2.1 Regionala utvecklingsstrategier.....	18
	3.2.2 Samverkan.....	20
	3.2.3 Kunskap och lärande.....	21
3.3	Särskilda områden.....	22
	3.3.1 Jämställd regional tillväxt.....	22
	3.3.2 Strategiska miljöfrågor.....	23
4	Redovisningarna och resultatet.....	26

1 Uppdraget

Tillväxtverket har i uppdrag att med utgångspunkt i regionernas redovisningar göra en sammanställning av det regionala tillväxtarbetet för 2015. Ambitionen med sammanställningen är att ge en samlad bild av tillväxtarbetet, lyfta fram trender och mönster samt föra en diskussion om resultaten inom ramen för det regionala tillväxtarbetet.

- I den första delen är det helheten som är grejen. Hur ser det regionala tillväxtarbetet ut 2015 och på vilket sätt skiljer det sig från 2014?
- I den andra delen sker en redovisning av hur tillväxtarbetet 2015 ser ut i praktiken – samt vilka trender och mönster som vi kan urskilja. Redovisningen utgår från prioriteringarna i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020*⁴ och några i övrigt utvalda områden med utgångspunkt i regionernas återrapporteringskrav.
- I den tredje delen utgör redovisningarna underlag för ett resonemang kring vilka resultat som finns och kan förväntas inom ramen för insatserna. Tre områden är i fokus; redovisade resultat 2015, resultat och mervärde inom det regionala tillväxtarbetet samt 1:1-medel och deras bidrag till tillväxtarbetet.

Sammanställningen avser verksamhetsår 2015. Då processer inom det regionala tillväxtarbetet som huvudregel sträcker sig över flera år, kan de insatser som ingår i vissa fall finnas med även tidigare år. Nya insatser och processer där det skett viktiga genombrott prioriteras emellertid i sammanställningen.

Det finns skäl att påminna om att sammanställningen bara visar en liten del av alla insatser som redovisas – trots att ett stort antal lyfts fram i större eller mindre utsträckning. Urvalskriterierna skiftar. Exempelen syftar bland annat till att illustrera unika förutsättningar i en viss region, gemensamma/skiftande drag i redovisningarna, eller ett enskilt och avvikande initiativ.

⁴ Benämns från nu och framåt som den nationella strategin.

2 De små stegens förändring

De regionala redovisningarna av tillväxtarbetet ger en god inblick i hur de utvecklingsansvariga aktörerna arbetar och vilka sakfrågor som är i fokus. De ger en övergripande förståelse – för det enskilda året. Utmaningsdrivna processer inom det regionala tillväxtarbetet låter sig dock sällan avgränsas till enskilda år. Visst finns de fristående projekten, de snabba puckarna, men lejonparten av insatser sträcker sig över år och ibland årtionden.

Det är på många sätt processen som är poängen – interaktionen mellan aktörerna i systemet och vad den leder till över tid. I Stockholm beskrivs det som:

”Regional utveckling är inte ett mål i sig utan en konstant resa med förbättringar av kända svagheter, förstärkning av utvecklingsbara styrkor och tillfälliga kraftsamlingar när något riskerar att falla. Förbättringar och förstärkningar sker genom långsiktiga processer i kombination med korta och tillfälliga insatser.”

För den som intresserar sig för regionalt tillväxtarbete är tålmod definitivt en dygd – gärna utblandat med en rejäl skopa otålighet.

Samtidigt är tillväxtarbetet kumulativt där insatser ett år bygger på insatser och erfarenheter från ett annat.

Så. Hur ser 2015 ut i ett sammanhang? Lite från ovan? Och vad är egentligen nytt i de 500 sidorna av mobiliserad möda för regional tillväxt?

Det enkla svaret är att 2015 ser ut ungefär som 2014. Och att mycket lite är nytt i den där digitala dokumenthögen. På en övergripande nivå är detta sant och relevant som slutsats. Det mesta består. Och av det som tillkommer har det mesta redan gjorts i någon form, någonstans.

På regional nivå kan en enskild process eller ett avgränsat projekt skapa verklig förändring. Men i detta sammanhang aggregeras bilden och då betyder stora avtryck i en region inte självklart stora avtryck i helheten. Men över tid, om fler följer, när många gör, förändras givetvis den övergripande utvecklingen.

I sammanställningen av regionernas redovisningar från 2014 identifieras en pågående systemorientering inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Fram träder bilden av en fasförskjutning från 1970- och 80-talens situationsbaserade regionalpolitik till 1990- och 00-talens strategiinriktade utvecklingsarbete och vidare mot ett systemorienterat tillväxtarbete – där förmågan till snabba och situationsanpassade insatser lever sida vid sida med strategisk höjd och omfattande planering.

Strategier och handlingsprogram beskrivs som grundläggande insatsvaror i ett systemorienterat tillväxtarbete, där helheten är såväl tidsmässigt som innehållsmässigt mer harmoniserad än tidigare.

I regionernas redovisningar 2014 identifieras också andra tecken på att det pågår en fasförskjutning. Ofta en tvärsektoriell utgångspunkt. Nästan alltid ambitioner om att hitta långsiktiga finansieringslösningar och bygga funktionella samverkansplattformar. Där finns en omfattande kunskapsuppbyggnad och ett regionalt ledarskap inom olika områden.

Nationella initiativ spelar sannolikt en viktig roll i utvecklingen. Men också utvecklingsansvariga aktörer med legitimitet och handlingskraft – som tar på sig en ledarroll och strukturbyggande ambitioner.

Utvecklingen mot ett systemorienterat tillväxtarbete fortsätter 2015. De insatser som redovisas har i stor utsträckning fokus på att utveckla bestående samverkansformer med en tydligt kunskapsbaserad utgångspunkt – där det finns exempel från de politiska prioriteringarnas hela revir. Undantaget arbetet med internationellt samarbete.

En fråga som restes i sammanställningen 2014 är om det finns nödvändig nowability i det regionala tillväxtsystemet. Om det återstår förmåga att agera i nuet eller om all handlingskraft är bunden i strategier och program? Under 2015 har det stora antalet nyanlända flyktingar och migranter satt ljuset på den frågan. Klart är att integrationsfrågorna tar betydligt större plats i redovisningarna för 2015 än 2014 – och att hanteringen av dem är under utveckling. Givetvis genom den projektverksamhet som till stora delar startat inom ramen för socialfonden men i ännu högre grad genom de strukturbyggande och samverkansorienterade insatser som redovisas. Integrationsfrågan blir därmed ytterligare ett exempel på ett område med systemorienterade förtecken – som sannolikt kommer vara ett stående inslag i tillväxtarbetet kommande årtionde.

En annan slutsats från 2014 var harmoniseringen av tillväxtarbetets strategier och program, där flertalet reviderats under de senaste åren. Detta har under 2015 resulterat i att tillväxtarbetet från nu kan sägas befinna sig i en genomförandefas, även om det fortfarande finns viss eftersläpning i uppstarten av de europeiska struktur- och investeringsfonderna. Visst pågår ett flertal regionala strategiprocesser, såväl övergripande som mer tematiskt orienterade, men antalet är betydligt färre än tidigare.

Intrycket från de regionala redovisningarna är att mängden nya projekt i detta första genomförandeår är färre än förväntat – framförallt mot bakgrund av de omfattande insatser som de utvecklingsansvariga aktörerna lagt både i programskrivningsprocesser och i arbetet med att lotsa fram nya projektidéer. Projektmedelsuppföljningen 2015 bekräftar detta intryck. Projektomslutningen 2015 är större än under den senaste femårsperioden, men att antalet projekt samtidigt är färre.

En förklaring kan givetvis vara trögheter i systemet, där förstudier och andra projekt-idéer ännu inte hunnit realiseras. En annan förklaring är

att strävan efter större projekt inom strukturfonderna förefaller att lyckas, vilket också speglar användningen av 1:1-medel. Inom områden som till exempel kapitalförsörjning och bredband är stora projekt igång, men det handlar då om ett eller ett fåtal projekt inom varje programområde.

Den mer nyanserade slutsatsen 2015 blir sålunda att arbetet ser ut ungefär som 2014 och att detta stärker en utveckling som pågått under en längre tid. Systemet som sådant står starkt – och utmanas i första hand av en extern händelse genom ökningen av antalet nyanlända med det efterföljande behovet att stärka arbetet med integration.

Den gradvisa utvecklingen är inget misslyckande. Ingen ammunition för kritiker. De små stegens framsteg är sannolikt bättre än tvära kast beroende på händelser i omvärlden – under förutsättning att också det kan hanteras. Målen inom arbetet med regional tillväxt är långsiktiga och kräver trögrörliga system och uthållighet. Redovisningarna visar att utvecklingen sker med utgångspunkt i skiftande regionala förutsättningar, även om utmaningarna i stor utsträckning är gemensamma. De två största enskilda förändringarna bedöms som övergången till en genomförandefas i tillväxtarbetet och tillkomsten av integrationsfrågorna. Andra skillnader som framträder 2015 jämfört med 2014 är till exempel avsaknaden av nationella medel för insatser inom jämställd regional tillväxt och vad som förefaller vara ett ökat fokus på export- och investeringsfrämjande åtgärder.

Men tillbaka till tålamodet och dygden. En mulen tisdag i december 2015 kan näringsminister Mikael Damberg förklara den rikskända tunneln genom Hallandsåsen som invigd, närmare ett kvarts sekel efter byggstarten. I Halland och Skåne har detta bland annat resulterat i tre nya stationer, fler avgångar inom kollektivtrafiken och därmed ökade möjligheter till arbetskraftspendling. Trots upprepade bakslag har tunneln till slut blivit verklig – vilket illustrerar såväl vikten av tålamod som att tillväxtarbetet steg för steg utvecklas och att detta i ett övergripande perspektiv stärker konkurrenskraften i både enskilda regioner och landet som helhet.

3 Generella trender och mönster

Tyngdpunkten i nedanstående redovisning ligger på att illustrera vilka uttryck genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken tog sig inom ramen för det regionala tillväxtarbetet 2015. En ambition är att med utgångspunkt i detta lyfta fram generella trender och mönster under 2015. Sammanställningen bygger på regionernas redovisningar, men kompletteras i enskilda fall med uppgifter från andra källor.

3.1 Övergripande prioriteringar

Här sker merparten av insatserna inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Strukturen i redovisningen bygger på de övergripande prioriteringarna i den nationella strategin.

3.1.1 Innovation och företagande

Inom prioriteringen Innovation och företagande redovisar regionerna omfattande insatser för att främja samverkan och stärka befintliga strukturer. Sida vid sida med detta redovisar de också enskilda insatser inom avgränsade sakområden. Här finns de stora projekten inom till exempel kapitalförsörjningsområdet, de långsiktiga satsningarna inom regionala styrkeområden men också småskaliga insatser med enskilda företagare i fokus.

Tabell 1: Beviljat stöd till projektverksamhet 2015, Innovation och företagande, antal ärenden och finansiering.

Prioritering/fokusområde	Antal ärenden	Anslag 1:1 (mkr)	Övrig statlig finansiering (mkr)	EU-medel (mkr)	Övriga källor* (mkr)	Totalt (mkr)
Innovation och företagande	473	600	694	1 315	891	3 500
<i>Innovation</i>	<i>130</i>	<i>149</i>	<i>244</i>	<i>263</i>	<i>149</i>	<i>806</i>
<i>Företagande och entreprenörskap</i>	<i>286</i>	<i>411</i>	<i>428</i>	<i>966</i>	<i>701</i>	<i>2 506</i>
<i>Miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor</i>	<i>57</i>	<i>40</i>	<i>22</i>	<i>86</i>	<i>41</i>	<i>189</i>

Av regionernas redovisningar och projektmedelsuppföljningen framgår att prioriteringen är betydligt större än övriga prioriteringar i den nationella strategin. Fokusområdet Företagande och entreprenörskap står till exempel ensamt för 45 procent av medlen från anslag 1:1.

Omslutningen av projektmedel säger emellertid inte allt om hur tillväxtarbetet fungerar inom en prioritering eller ett fokusområde. I redovisningarna framstår det som att de utvecklingsansvariga aktörerna ofta intar en strategisk roll inom ramen för Innovation och företagande. I Region Halland formuleras det som:

”Tillväxtarbetet för innovation, förnyelse och företagande sker i samverkan med externa aktörer i innovationssystemet. Ofta läggs utförandet hos externa aktörer medan Region Halland intar en strategisk, kravställande och styrande roll gentemot aktörerna.”

I framförallt det företagsfrämjande arbetet lägger de utvecklingsansvariga aktörerna omfattande resurser hos organisationer som till exempel Almi – både genom regionala projektmedel och som verksamhetsstöd. De utvecklingsansvariga aktörerna har därmed en stor indirekt roll inom prioriteringen – hur de agerar som delägare och styrelsemedlemmar avgör deras inflytande över medlen.

Inom ramen för Innovation och företagande finns också de stora riskkapitalprojekten som startades upp under 2015 och ska löpa under sju år. De omsätter mellan 60 och 100 miljoner kronor i EU-finansiering inom samtliga programområden, och lika mycket i annan offentlig medfinansiering.

Fortsatt systemfokus

Innovationsområdet och det näringslivsfrämjande arbetet har under en räkna sammanhängande år präglats av att mångfalden av insatser samlats i strategier och organisatoriska överbyggnader. De systemorienterade insatserna har fortsatt under 2015. Dock kan vi se att strategiernas roll i systemorienteringen minskar jämfört med iakttagelser från tidigare år.

Avmattningen i strategiarbetet är sannolikt en följd av de tre föregående årens kraftsamling, då många regioner reviderade tillväxtarbetets strategier och program.

I Västmanland... har tidigare förstudier tagits vidare till större genomförandeinsatser för att stärka ordinarie strukturer. Till dessa har kopplats råd för innovationsutveckling, internationalisering och nyföretagande som samordningsansvariga kallar till.

I Östergötland... har det brett förankrade arbetet kring samspelet mellan det näringslivsfrämjande arbetet på lokal och regional nivå fortsatt under 2015. Det pågår också ett omfattande utvecklingsarbete med smart specialisering, med ingredienser som identifiering och förankring av regionens styrkeområden

I Blekinge... har de viktigaste insatserna under 2015 riktats mot att vidareutveckla strategiska samverkansgrupper inom områden som tillväxt, näringsliv samt forskning och innovation. Bedömningen är att

det är genom detta som regionen skapar förutsättningar för stärkt regional konkurrenskraft.

I Jämtland... pågår ett arbete med den så kallade Näringslivsplattformen som syftar till att göra näringslivets roll tydligare som beställare av innovationssystemtjänster. Genom den nya konstellationen där det offentliga ägandet är i minoritet ska också näringslivets kompetens göras tillgänglig i högre utsträckning.

Liknande fokus på att utveckla systemen inom Innovation och företagande finns till exempel i Skåne genom Soundingboard 2.0 och i Stockholm genom samverkansplattformen Innovationskraft Sthlm. Vid sidan av dessa systemorienterade och samverkansfokuserade insatser redovisas också en mängd insatser som mer kan beskrivas som löpande insatser som till exempel arbetet med inkubatorer och en mängd projekt kopplat till entreprenörskap (ofta med unga som adress) och affärsutveckling.

Två områden som tonar fram mer än tidigare år är de insatser som relaterar till företagets internationella konkurrenskraft samt besöksnäringen. Det är dock inte frågan om några stora förändringar jämfört med 2014.

Internationell konkurrenskraft

Den nationella exportstrategi som antogs under 2015 har ännu inte satt några stora avtryck i de regionala redovisningarna. Men ett flertal regioner redovisar insatser som syftar till att stärka företagets konkurrensförmåga och i många fall ligger dessa perspektiv integrerade i till exempel arbetet med styrkeområden och inkubatorer. Insatserna som bedrivs inom ett område som besöksnäringen har ofta tydligt internationella inslag.

Flera regioner lyfter fram arbetet med affärsutvecklingscheckar för internationalisering. Dels det företagsnära arbetet som sådant. Dels själva riggningen av arbetet – i till exempel Uppsala och Skåne samlades under 2015 de regionala aktörerna med internationaliseringsfokus och kompetens i särskilda partnerskap för affärsutvecklingscheckar. Ett annat exempel på exportfrämjande insatser finns i Västmanland där ett internationaliseringsråd med deltagare från länets styrkeområden arbetar tillsammans med långsiktigt exportfrämjande insatser.

Precis som tidigare pågår också insatser för att utveckla det investeringsfrämjande arbetet i den egna regionen. Ofta sker det i form av en regional nod. I till exempel Blekinge tar arbetet sin utgångspunkt i att samtliga kommuner har behov av en regional nivå som stöd och koordinering till sitt eget investeringsfrämjande arbete, där fokus ligger på att bli en regional partner till Business Sweden.

Bestående besöksnäring

Besöksnäringen är en bransch som lyfts fram i de regionala redovisningarna. Detta är inget unikt för 2015 – snarare ett mönster som består. Här finns nya projekt som till exempel i Norrbotten där 150 miljoner kronor används för att få fler små och medelstora företag att vidga sina marknader, öka innovationsförmågan och stärka konkurrenskraften. Andra sedan tidigare pågående insatser finns i till exempel Halland, där regionen och kommunerna slutit avtal om att samverka för utveckla besöksnäringen (Kattegattleden) och i Sörmland där aktörerna utvecklat en framgångsrik samverkansmodell som nu kan användas också inom andra näringar.

Det utbredda arbetet med regionala livsmedelsstrategier och småskalig livsmedelsproduktion angränsar i många fall till besöksnäringen. Även insatser som redovisas inom Attraktiva miljöer och tillgänglighet (fokusområde Kultur och fritid) har i många fall tydlig koppling till besöksnäringensfrågorna.

Tre i korthet

- Region Halland startade tillsammans med kommunerna upp en process under 2015 för att ta fram ett brett innovationsstöd som inte är bundet till fysiska miljöer. Ambitionen är att stödet ska nå ut till företag oavsett om de befinner sig i en inkubatormiljö eller inte. Det nya innovationsstödet ska vara regionalt, flexibelt och svara upp mot behov i tidiga skeden av innovationsprocessen. Bakgrunden till initiativet ligger i att Halmstad Science Park lades ned under 2015.
- I till exempel Västerbotten och Norrbotten beslutades den regionala mineralstrategin våren 2015. I strategin finns förslag på olika åtgärder och insatser som kan ligga till grund för hållbar utveckling av gruvnäring och gruvnära samhällen, som förenar ekonomiskt tillväxt och social välfärd med en god miljö.
- Västra Götalandsregionen har under ett antal år varit med och finansierat inkubatorer i Västra Götaland. När Vinnova under 2015 tilldelade 18 inkubatorer excellensstöd återfinns en tredjedel i regionen. Stödet går till de inkubatorer som bedöms uppvisa störst förmåga att stödja utveckling av affärsidéer i nya företag med internationell tillväxtpotential och hög kunskapshöjd.

3.1.2 Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Inom prioriteringen Attraktiva miljöer och tillgänglighet finns de storregionala perspektiven, de långsiktiga planerna med drömmar om höghastighetsbanor som katalysator för regional tillväxt.

Prioriteringen inrymmer hela transportinfrastrukturen. Bredbandsutbyggnaden. Men här finns också planeringsfrågorna och de mjuka attraktivitetsfaktorerna som under 2015 handlar om till exempel mat, mode, festivaler, bibliotek och biologisk mångfald. Just de mjuka attraktivitetskraftsfaktorerna har flest projekt⁵ med finansiering från anslag 1:1 inom prioriteringen under 2015, men detta speglas inte i någon större utsträckning i redovisningarna. En utmaning för det regionala tillväxtarbetet inom prioriteringen är att hitta sitt bidrag i arbetet med såväl den fysiska transportinfrastrukturen som i den digitala framryckningen. På vilket sätt bidrar tunga infrastruktursatsningar till den regionala tillväxten? Satsningar på det kapillära vägnätet? Med vilka förhoppningar medfinansierar de utvecklingsansvariga aktörerna bredbandsutbyggnaden? Och hur kan arbetet inom ramen för regional tillväxt stärka processerna med utgångspunkt i de regionala förutsättningarna?

Prioritering/fokusområde	Antal ärenden	Anslag 1:1 (mkr)	Övrig statlig finansiering (mkr)	EU-medel (mkr)	Övriga källor* (mkr)	Totalt (mkr)
Attraktiva miljöer och tillgänglighet	182	163	19	370	393	944
<i>Tillgänglighet genom transportsystemet</i>	49	31	5	6	22	64
<i>Fysisk planering och boende</i>	15	5	2	0	1	8
<i>Tillgänglighet genom informationsteknik</i>	31	80	3	271	249	604
<i>Kommersiell och offentlig service</i>	14	7	6	0,4	7	20
<i>Kultur och fritid</i>	73	40	3	93	113	249

Tabell 2: Beviljat stöd till projektverksamhet 2015, Attraktiva miljöer och tillgänglighet, antal ärenden och finansiering.

Enligt plan – som planerat

I arbetet med den fysiska transportinfrastrukturen är själva genomförandet av gällande planer i fokus under 2015. Regionerna lyfter fram många av de projekt som pågår och det mesta framskrider enligt plan. Region Dalarna uttrycker det som att:

”Utvecklingen av Dalarnas infrastruktur präglas av genomförande av prioriterade åtgärder enligt den fastställda länsplanen och den nationella planen för transportsystemet för perioden 2014-2025. I den delen är arbetet starkt präglad av det övergripande planeringssystem som sätter ramarna för arbetet.”

Några regioner lyfter dock insatser för att utveckla själva arbetet med genomförandet. I till exempel Skåne implementeras en ny genomförandeprocess med syfte att skapa ett tydligare arbetssätt och

⁵ Av totalt 73 projekt är 22 stycken beslutade av länsstyrelserna.

transparens och i Västernorrland fortsätter arbetet med att etablera en regional transportgrupp med ett övergripande syfte att utveckla länets transportinfrastruktur. Betydligt vanligare är dock att regionerna redovisar analysinsatser. Den nationella och regionala infrastrukturplaneringen för perioden 2018-2029 har i regi av Trafikverket redan påbörjats genom den så kallade inriktningsplaneringen. Prioriteringen är analytisk. Perspektivet ofta storregionalt.

Det sydsvenska samarbetet⁶ resulterade under 2015 i en gemensam systemanalys för infrastrukturen i Sydsverige och i Östra Mellansverige⁷ pågår ett liknande arbete. Det finns också en rad andra flerregionala samarbeten som till exempel sker mellan de regioner som berörs av Ostlänken, det mellannorrländska Mittstråket, av insatser för att utveckla stråken Stockholm-Sundsvall/Härnösand samt Stockholm-Oslo. I de senare fallen har särskilda bolag bildats för att påverka att investeringar kommer till stånd – och det snabbt.

Den planerade utbyggnaden av höghastighetsjärnvägar mellan Stockholm och Göteborg och mellan Stockholm och Malmö lyfts i hög utsträckning fram genom regionernas engagemang i Sverigeförhandlingen. Då Sverigeförhandlingen också bland annat har i uppdrag att pröva förutsättningarna för en utbyggd järnväg i norr, är detta en fråga som berör hela landet. Perspektiven är långa i arbetet och ordvalen närmast ödesmättade. I Blekinge beskrivs det som det största samhällbyggnadsprojektet i modern tid och etiketteras som en ödesfråga för den regionala utvecklingen.

Men allt handlar inte om de stora stråken. I Västerbotten finns ett projekt som ska möjliggöra arbetspendling och tjänsteresor med flyg i mindre kommuner och även på Gotland och i Sörmland pågår insatser för att utveckla de regionala flygplatserna. I Värmland pågår ett analysarbete kring behovet av att byta slussar eftersom handel- och turistsjöfart är betydelsefulla för utvecklingen i regionen. Cykelleder och kollektivtrafik är andra områden som lyfts fram. Det senare givetvis av ett flertal då många av de utvecklingsansvariga aktörerna också är regionala kollektivtrafikmyndigheter med ansvar för att ta fram trafikförsörjningsprogram. I Jämtland lyfter regionen fram behovet av att de mindre trafikerade vägarna hålls i någorlunda skick. Skogsnäringen är helt beroende av att råvarutransporterna kan ske året runt. Men det kapillära vägnätet är också viktigt för boende i glesbygd och näringslivet inom branscher som till exempel småskalig matproduktion, besöksnäring och vindkraft.

Med detta sistnämnda som avstamp kan det finnas skäl att lyfta frågan om territoriella perspektiv i arbetet med transportinfrastruktur. De finns givetvis i de storregionala analyserna – ingen region eller

⁶ Skåne, Blekinge, Kronoberg och Kalmar.

⁷ Stockholm, Uppsala, Västmanland, Örebro, Sörmland, Östergötland och Gotland.

kommun vill stå där och se tågen passera. Eller inte se dem alls. Delregionala perspektiv saknas i betydligt högre utsträckning, även om de i viss utsträckning finns med i regionala planer och trafikförsörjningsprogram för kollektivtrafiken. De territoriella perspektiven framstår som absolut grundläggande mot bakgrund av att investeringar i transportinfrastrukturen har karaktären av dragkamp där det ena utesluter det andra. Varje förbättring på en plats, utesluter en förbättring på en annan. Resurserna är omfattande. Behoven ännu större. Att lyfta strategiska perspektiv för hur utvecklingen av transportinfrastrukturen påverkar delregionala tillväxtförutsättningar bör därför vara en uppgift för det regionala tillväxtarbetet.

Utbyggnad pågår

Samtliga regioner lyfter arbetet med bredbandsutbyggnad. Generellt sett gör de det som ett mål i sig, med svag koppling till tillväxtfrågorna. Ingen infrastruktur skapar direkt tillväxt – utan i bästa fall förutsättningar för tillväxt. Flera lyfter förseningen av landsbygdsprogrammet, vilket gör att 2015 kan ses som något av ett mellanår trots ett antal projektbeslut (till exempel Dig.2020 i Västernorrland med en total projektbudget på nära 240 miljoner kronor) inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen. I Västra Götaland tog regionen genom en överenskommelse med länsstyrelsen en större del av finansieringen under 2015 för att undvika att långsiktiga satsningar äventyras på grund av utebliven finansiering.

Att anställa en bredbandskoordinator är den vanligast förekommande insatsen. Men också andra utvecklingsarbeten sker. I till exempel Värmland har regionen och länsstyrelsen stärkt sitt samarbete för att synka den bredbandsutbyggnad som sker via olika fonder, i Skåne har organisatoriska förändringar genomförts och i Dalarna har ett kansli inrättats som är aktivt i nationella arbetsgrupper och driver Bredbandsforum Dalarna.

Arbetet med digitala agendor fortsätter. I till exempel Stockholm har kommunförbundet, länsstyrelsen och landstinget enats kring en gemensam regional digital agenda med målet att Sverige – och Stockholmsregionen – ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens alla möjligheter. I Jämtland och på Gotland gick arbetet med digitala agendor i mål under 2015. På Gotland bedömer regionen för övrigt att bredbandsutbyggnaden är klar under 2016.

Prioriterad planering under utveckling

Regionernas redovisningar 2015 bekräftar utvecklingen från de senaste åren att planeringsfrågorna och den rumsliga planeringen får större utrymme i det regionala tillväxtarbetet. Utvecklingen inkluderar

också samspelet mellan den regionala planeringen och den kommunala översiktsplaneringen. Samtidigt består de regionala skillnader där Skåne med sitt tioårsjubilerande strukturbildsarbete är en av de regioner som nått längst.

Arbetet i Skåne har under 2015 fokuserat på att implementera de strategier som kopplar samman den kommunala översiktsplaneringen med det regionala utvecklingsarbetet. Detta kan ses som slutskedet på en första fas i arbetet där regionen under tio år arbetat för att tillsammans med kommunerna skapa en gemensam bild av hur regionen faktiskt ser ut, vilka rörelser i befolkning och arbetsmarknad som sker samt öka kunskapen i de frågorna. Men också i Östergötland utvecklar regionen sedan ett antal år den rumsliga regionala planeringen. Under 2015 inleddes ett formaliserat samrådsarbete kring syfte, fokus, och funktion med strukturbild Östergötland.

Andra exempel på att utveckla den rumsliga planeringen i tillväxtarbetet finns i Västra Götaland som befinner sig i en pågående process där ambitionen är att de fyra kommunalförbunden ska utveckla strukturbilder som i ett senare skede utgör underlag för en regiongemensam, och i Västerbotten där fokus under 2015 har legat på att kartlägga behoven kring regionens roll i fysisk planering och utveckla metoder för att stärka samspelet mellan planer och strategier på lokal och regional nivå. Bedömningen är att arbetet haft en avgörande betydelse för att föra dialog och öka kunskapen inom en fråga som tidigare varit känslig, men där fler idag ser stor potential med ett bättre samspel.

Till exempel Sörmland och Dalarna lyfter fram insatser där sakfrågor som turism- och integrationsfrågor varit utgångspunkt för en ökad samverkan i planeringsfrågorna. I Dalarna konstaterar regionen att dialogen med kommunerna har varit trevande vad gäller den fysiska planeringen, men också att kopplingen mellan regionernas utvecklingsstrategier och den övergripande samhällsplaneringen fått ökad betydelse. Liknande kommentarer finns i flera regioner. Kanske bidrar avsaknaden av en tydlig formell roll för de utvecklingsansvariga aktörerna till att de tillväxtorienterade planeringsfrågorna verkar upplevas som svårhanterade i vissa regioner.

I Kronoberg och Stockholm finns lite mer ovanliga ingångar i planeringsfrågorna. I Kronoberg genom ett projekt som syftar till att utveckla nya deltagarformer vid fysisk planering och i Stockholm genom ett arbete med att utforska hur fysisk planering, tillväxtplanering och särskild kulturplanering samspekar, samt hur kultursektorn och de kreativa näringarna kan bidra till att stärka visionen om ett hållbart samhälle.

Sammantaget kvarstår bilden av ett område som är prioriterat och under utveckling i mer eller mindre samtliga regioner, men där det samtidigt finns stora skillnader i hur långt arbetet kommit.

3.1.3 Kompetensförsörjning

Regionerna redovisar omfattande insatser under prioriteringen Kompetensförsörjning. Dels de insatser som sker för att öka samverkan och kunskapsinnehållet i det regionala arbetet med kompetensförsörjningsfrågorna (ofta inom ramen för kompetensplattformen), dels projektverksamheten som till stor del sker inom ramen för socialfonden. Vanliga insatsområden under 2015 är utvecklingen av studie- och yrkesvägledningen, insatserna för att motverka skolavhopp, satsningarna inom ramen för regionala branscharenor och ett fortsatt fokus på college – framförallt med inriktning på teknik samt vård- och omsorg. Arbetet med integration är under utveckling, och då framförallt insatserna för att bygga upp strukturer för att hantera frågan.

Det saknas i stor utsträckning beskrivningar av platsens betydelse (både delregionalt och storregionalt) för kompetensförsörjningen, i relation till faktorer som tillgänglighet och attraktivitet. Att koppla samman kompetensförsörjningsfrågorna med övriga prioriteringar i den nationella strategin skulle stärka redovisningarna, och om det inte redan görs i praktiken också utgöra ett mervärde av det regionala tillväxtarbetet i arbetet med kompetensförsörjning.

Det finns ett flertal exempel på insatser av mer övergripande karaktär, ofta inom ramen för arbetet med kompetensplattformen.

I Norrbotten pågår ett arbete för att stärka och vidareutveckla kompetensplattformen i två huvudsakliga riktningar. Den ena riktningen fokuserar den arbetskraftspotential som finns hos unga, utlandsfödda, funktionshindrade och äldre, den andra på ökat samarbete och kunskaper om kompetensförsörjning generellt i länet. I Halland har fokus i arbetet med den regionala kompetensplattformen under 2015 legat på omvärldsbevakning, kompetensanalyser samt nätverk med utbildningsansvariga i kommunerna och representanter för näringslivet. Gotland lyfter fram att samverkan inom kompetensplattformen och med övriga aktörer stärkts under året och att arbetet med kompetensförsörjningsfrågorna blivit tydligare utifrån den handlingsplan som tagits fram. Regionen lyfter också fram sin unika roll som både region och kommun, vilket i vissa fall förenklar möjligheter till dialog och skapar möjligheter till samverkan.

Det pågår också strategiprocesser i flera län. I Blekinge gick arbetet med att ta fram en regional kompetensförsörjningsstrategi i mål under 2015 medan arbetet med strategier pågår i till exempel Kronoberg och Skåne. I Örebro fortsatte implementeringen av den regionala handlingsplanen för kompetensförsörjningen under 2015, vilket bland innefattat framtagande av verktyg och modeller för arbetet kopplat till matchning och kompetensförsörjning.

Samverkan grundläggande

Samverkan är en grundläggande beståndsdel inom ramen för arbetet med kompetensförsörjning. Både i det systemorienterade arbetet med att bygga övergripande strukturer och i det mer sakområdesorienterade insatserna inom utbildningssystemet och integrationsområdet. Men också som medel för erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling – till exempel inom ramen för Kompetensförsörjningsdagarna och verksamheten i Reglab.

Exemplen tecknar en disparat bild av insatserna för ökad samverkan.

I Skåne tillsatte regionen under 2015 en jobbkommision med uppgift att bland annat samverka med branschföreträdare och arbetsmarknadens parter. Ett formaliserat samverkansavtal kommer att upprättas mellan Region Skåne och Arbetsförmedlingen kring dessa frågor. Under 2015 har Region Värmland lyft frågan om gymnasiesamverkan på högsta politiska nivå och i samarbete med styrgruppen för gymnasiesamverkan arbetat fram uppdragsdirektiv till en fördjupad analys. I Gävleborg pågår en process för att etablera lokala kompetenscentra. I fokus står samverkan mellan den regionala och den lokala nivån samt kopplingen mellan näringslivsenheterna och utbildningsaktörerna.

Stresstest av systemet

Integrationsfrågorna ökade i omfattning i regionernas redovisningar för 2014 och denna utveckling fortsätter 2015. Det sker i ett allmänt perspektiv där ökningen av nyanlända stresstestar regionerna. Det sker mer specifikt inom ramen för kompetensförsörjningsfrågorna, där nyanlända ses som en potentiell resurs för att säkra arbetskraftsutbudet men där det också finns en medvetenhet om att detta kräver insatser.

I Jönköping identifieras under 2015 ett behov av att sätta ett större fokus på gruppen nyanlända då 50 procent av vuxna nyanlända i regionen saknar fullständig gymnasiebehörighet. Ett antal insatser för att stärka integrationen och tillvarata nyanländas kompetens har startat och ett arbete med att utveckla kompetensplattformen är under uppstart – där syftet är att arbeta långsiktigt för att snabba på integrationsprocessen kopplat till länets kompetensbehov. Stockholm tar sin utgångspunkt i konkurrensen om arbetskraft:

”Integrationen på arbetsmarknaden är en nyckelfråga för Stockholmsregionens utveckling. Det kommer att ställas höga krav på nytänkande, snabbhet och flexibilitet för att ta tillvara all den kompetens som människor som söker skydd i vårt land har. Länet behöver ställa om och snabbt fokusera sina insatser för att möta de akuta insatser som behövs. Samtidigt måste kapacitet i utbildningssystemet, kvalitet och samverkan mellan arbetsliv och utbildning skapas för att möta kompetensbehov.”

Andra exempel finns i till exempel Kalmar där det stora antalet nyanlända ses som ett välkommet tillskott till länet mot bakgrund av de demografiska utmaningarna och i Blekinge där det pågår ett arbete med att förtydliga roller och strukturer för en arbetsmarknadsintroduktion av nyanlända.

Projektverksamhet backar upp

Det finns också projektverksamhet som backar upp arbetet med integrationsfrågorna, där socialfonden utgör ett viktigt finansieringsinstrument. Särskilt tydligt är detta i regionernas redovisningar av insatser kopplat till integration och ungdomsarbetslöshet. I till exempel Stockholm pågår projektverksamhet för 150 miljoner kronor med syfte att öka övergångarna till arbete bland utrikes födda och unga som står långt från arbetsmarknaden.

Regionerna redovisar omfattande arbete i uppstarten av socialfonden. I Västmanland drev länsstyrelsen under 2015 en process för att ge potentiella projektägare stöd i projektplaneringen, se till behoven i länet samt inriktningarna i den regionala utvecklingsstrategin och i Sörmland har regionförbundet lagt personella resurser på att stötta projektinitiativ inom socialfonden. I till exempel Dalarna och Jämtland har förstudier genomförts för att utveckla kommande fullskaliga projekt. I Halland har flera projekt som berör arbetsmarknad och kompetensförsörjning beviljats under året. Regionen bedömer sitt mobiliseringsarbete som framgångsrikt och konstaterar att många av de aktörer som har erfarenhet av att driva projekt är engagerade.

Regionerna redovisar ett stort antal insatser för att stärka arbetet med kompetensförsörjning. Precis som inom övriga prioriteringar är det relevant att reflektera över vad som kan sägas ske inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Vilket mervärde som genereras? Klart är att mycket av den individorienterade projektverksamheten faller utanför. Den typ av arbete som till exempel sker i Halland där regionen tagit fram och distribuerat strategiska underlag för arbetet med kompetensförsörjning är istället exempel på insatser som faller innanför. Under 2015 handlade det bland annat om en prognos av kompetens- och rekryteringsbehov på branschaggregat i Halland, om en nulägesbild vad gäller kompetensförsörjning och hur regionen ligger till avseende ökat arbetskraftsutbud, inpendling, inflyttning och invandring samt ett underlag om hur samverkan kring Yrkeshögskolan är organiserad i olika delar av landet.

3.1.4 Internationellt samarbete

Samtliga regioner redovisar insatser för att stärka det internationella samarbetet. Merparten av insatserna faller inom ramen för EU-samarbetet där det framförallt handlar om deltagande i nätverk, omvärldsbevakning (genom de så kallade Brysselkontoren),

projektverksamhet samt engagemang och bemanning av de finansieringsverktyg som finns inom ramen för de europeiska struktur- och investeringsfonderna. En mindre andel regioner redovisar sammanhängande ambitioner eller strategier i sitt internationella samarbete. De tydligaste exemplen finns i gränsregioner som till exempel Skåne (som under 2015 bland annat omorganiserat Öresundssamarbetet för ökat tillväxtfokus) samt Dalarna och Värmland genom norgesamarbetet.⁸

Totalt sett består mönstret från föregående år att insatserna inom prioriteringen är relativt okoordinerade – då det är svårt att urskilja övergripande idéer med arbetet. Detta utesluter dock inte att insatserna ger betydelsefulla bidrag till att utveckla det internationella samarbetet, och därmed också övriga prioriteringar i den nationella strategin.

Trots det något okoordinerade intrycket förefaller det finnas en medvetenhet om betydelsen av att stärka de internationella perspektiven i det regionala tillväxtarbetet. I till exempel det pågående arbetet med en ny regional utvecklingsstrategi i Uppsala är ambitionen att lyfta fram det globala perspektivet:

”Strategin definierar både hur regionen påverkas av globala skeenden och hur regionens ekosystem av samspelande aktörer erbjuder en unik miljö för utveckling av lösningar på globala samhällsutmaningar.”

Andra exempel finns i Jönköping där internationalisering och tillvaratagande av mångfaldens möjligheter utgör en viktig del i den regionala utvecklingsstrategin – under 2015 har regionen bland annat arbetat fram en ny internationell policy och uppdaterat samverkan inom Brysselkontoret (som är gemensamt för Jönköping, Kalmar, Kronoberg och Blekinge). I Blekinge pekas starkt internationalisering med särskilt fokus på Östersjöregionen ut som en framgångsfaktor för utvecklingen i regionen och ingår som ett horisontellt perspektiv i den regionala utvecklingsstrategin. I Värmland pågick arbetet med en ny internationell strategi för regionen under 2015. Strategin samlar det internationella arbete som finns inom organisationen och ska beslutas under 2016.

⁸ Ett flertal regioner redovisar insatser inom prioriteringen som sannolikt hör hemma inom Innovation och företagande. Det handlar då framförallt dels om det arbete som bedrivs för ökad export hos svenska företag och dels om det som bedrivs för att öka de utländska investeringarna i Sverige. Det handlar till exempel om affärsutvecklingscheckar för internationalisering och de investeringsfrämjande insatser som sker som ett regionalt komplement till Business Sweden. Dessa insatser handlar inte om att främja samverkan för att därigenom skapa mervärde, utan har ett betydligt mer direkt företagsnära och näringspolitiskt fokus.

Strategi i form av projekt

Östersjöstrategin syns till största delen genom den projektverksamhet som bedrivs inom ramen för de fonder och program som knyter an till strategin, även om programperioden befinner sig i ett uppstartsskede 2015. De många förstudier som redovisades under 2014 verkar bara i viss utsträckning realiserats i form av fullskaliga projekt.

I den explicita redovisningen av Östersjöstrategin som sådan lyfter framförallt Skåne och Västra Götaland fram att de är aktiva i utvecklingen av strategin. I till exempel Örebro och Östergötland bekräftas relevansen av strategin, men också att regionerna fortsätter arbetet med att finna synergier mellan den egna verksamheten och strategin. Det finns samtidigt ett antal regioner som inte redovisar insatser kopplat till Östersjöstrategin, vilket tolkas som att inget finns att redovisa eller att aktiviteten är mycket låg. Genomslaget för strategin kan därför beskrivas som begränsat. I Kronoberg har regionen analyserat situationen. Engagemanget för strategin hos regionala aktörer bedöms som mycket begränsat där många ser det som kostsamt att avsätta resurser till Östersjöarbete och projektutveckling. Den största utmaningen framåt är förankringen av strategin på lokal nivå samt kommunikation av dess syfte och konsekvenser. I Kalmar har regionförbundet tagit avstamp i det svaga intresset och startat ett nätverk för kommunala internationella handläggare, med ambitionen att det ska leda till större intresse och fokus på internationella frågor i allmänhet och Östersjöregionsfrågor i synnerhet.

Nya roller i fonderna

Under 2013 och 2014 redovisade regionerna ofta omfattande roller i processen att ta fram de europeiska struktur- och investeringsfonderna för 2014-2020. Under 2015 har fokus skiftat – nu har många av regionerna istället som roll att bemanna (vid sidan av det operativa projektarbetet) de olika partnerskap och kommittéer som finns i anslutning till programmen. I vissa fall handlar det också om att utgöra sekretariat, nationell kontaktnod eller att arbeta för ökad fonsdamordning. Kanske ska också detta ses som en del av genomförandet av Östersjöstrategin, då programmen utgör finansieringsinstrument och därmed är en förutsättning för strategins genomförande.

Erfarenheterna från den tidigare programperioden håller fortfarande på att sammanställas under 2015 – parallellt med uppstart av innevarande period. Samtidigt riktas redan 2015 blickar mot sammanhållningspolitiken efter 2020, till exempel i de fyra nordliga regionerna som inom ramen för Europaforum Norra Sverige under 2015 tagit fram ett positionsdokument för programskrivningsprocessen inför kommande period.

Flertalet av regioner redovisar sitt deltagande i olika nätverk, varav merparten sker inom ramen för EU-samarbetet. Det handlar till exempel om Assembly of European Regions (AER), Conference of Peripheral and Maritime Regions (CPMR), Euroregion Baltic , Europeiska S3-plattformen för smart specialisering och Vanguardinitiativet. Det handlar därmed om såväl allmänpolitiska samverkansformer som mer tematiskt avgränsade.

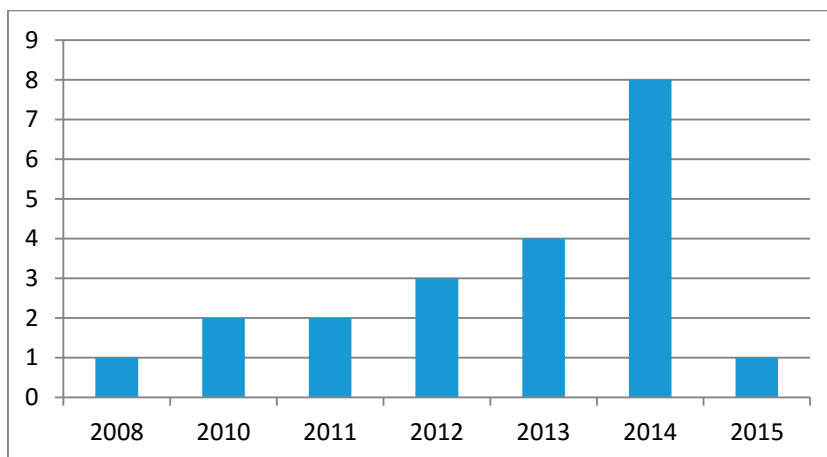
3.2 Verktyg i genomförandet

Nedan redovisas insatser för några av det regionala tillväxtarbetets huvudsakliga genomförandeverktyg. Det handlar om (1) regionala utvecklingsstrategier, (2) samverkan (för 2015 med fokus på samverkan mellan de utvecklingsansvariga aktörerna och länsstyrelserna) samt (3) kunskap och lärande.

3.2.1 Regionala utvecklingsstrategier

I regionernas redovisningar från 2014 tonade bilden fram av ett tillväxtarbete med vässade utvecklingsstrategier och laddade program – en strategifas i ett slutskede. Mellan 2012 och 2014 antogs nya utvecklingsstrategier i 15 av 21 län. Till detta ska läggas att under samma period antogs också ett stort antal strategier, program och planer inom specifika sakområden och branscher. Därför kommer det inte som en överraskning att arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna ändrat karaktär under 2015 – det har varit skifte i strategifabriken.

Tabell: Antagandeår för de regionala utvecklingsstrategierna.

Fokus nu ligger på genomförande och ett flertal regioner redovisar insatser. Ett sätt att göra detta på är att ta fram underliggande dokument som ska operationalisera utvecklingsstrategin – medan ett annat inbegriper insatser med syfte att effektivisera processen att genomföra den regionala utvecklingsstrategin.

I Kronoberg beslutades en ny regional utvecklingsstrategi under 2015 och nu pågår framtagande av understrategier men också kartläggning av befintliga nätverk, översyn av projektportföljen samt framtagande av uppföljningsplan. I Västernorrland pågår processer för att ta fram ett antal handlingsplaner kopplade till den regionala utvecklingsstrategin. Handlingsplanerna stärker kopplingen mellan användningen av 1:1-medel och utvecklingsstrategin, men utgör också en del av genomförandet av den europeiska sammanhållningspolitiken.

Genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna stärks också genom andra insatser i ett antal regioner. I Gävleborg pågår ett arbete för att hålla ihop, synliggöra och ge kraft åt insatserna i den regionala utvecklingsstrategin från 2013. Under 2015 resulterade det bland annat i att nästan 700 personer tog fram 4 000 målbilder av det framtida Gävleborg. I Västra Götaland har fokus under 2015 varit att utveckla den övergripande processen kring genomförandet av utvecklingsstrategin – med ett mer fokuserat och samordnat utvecklingsarbete i sikte. I Östergötland har regionombildningen medfört utmaningar för arbetet med utvecklingsstrategin – vilket under 2015 resulterade i en strategisk plan för 2016-2018 med det regionala utvecklingsprogrammet som central utgångspunkt.

Flera av regionerna med äldre utvecklingsstrategier har under 2015 påbörjat revideringsprocesser. På Gotland ska det inte bara resultera i en ny utvecklingsstrategi utan också en enkel och tydlig programhierarki. I Stockholm pågår arbetet med en ny regional utvecklingsplan med intentionen att den precis som nuvarande plan ska förena länets regionala utvecklingsstrategi enligt *Förordning om regional tillväxt* med en regionplan enligt *Plan- och bygglagen*. I Uppsala och Kalmar revideras utvecklingsstrategierna som en konsekvens av processer kring regionombildning.

Regionernas redovisningar för 2015 visar tydligt att arbetet med regionala utvecklingsstrategier visserligen skiftar fas, men också att dynamiken består genom en mångfald av insatser. De regionalt utvecklingsansvariga aktörernas roll är central, inte bara i strategiarbetet, utan kanske ännu mer i genomförandet. Ledarskapet gör skillnad. I Västerbotten uttalas en tydlig medvetenhet om detta:

"I många frågor efterfrågas ett tydligare regionalt ledarskap och regionen utvecklar sina arbetsformer för att möta detta och stärka genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. I vår region, där många aktörer är resurssvaga, får regionens samordnande och stöttande roll en särskild betydelse."

För att detta ska vara möjligt lyfter Västerbotten också fram att detta kräver nödvändiga verktyg och resurser. Uppdraget till statliga myndigheter att medverka i regionala utvecklingsprocesser ses som ett exempel på insats som kan bredda verktygslådan, då sektorsmyndigheterna kan bidra med insatser, kompetens och resurser inom sina respektive områden.

3.2.2 Samverkan

En av de övergripande slutsatserna från sammanställningen av regionernas redovisningar 2014 är att samverkan i ett allmänt och uppfodrande perspektiv kan bockas av från att-göra-listan. Samverkan är i mycket stor utsträckning integrerat i alla delar av tillväxtarbetet – från de omfattande strategiprocesserna ned till den enskilda projektverksamheten. Ingenting tyder på att detta har förändrats under 2015. Samverkan är fortfarande en central beståndsdel i tillväxtarbetet – som fortsätter att utvecklas. Nedan fokuseras den samverkan som äger rum mellan de utvecklingsansvariga aktörerna och länsstyrelserna⁹.

Ett flertal regioner redovisar övergripande forum, särskilda avtal och avsiktsförklaringar i sin samverkan med länsstyrelsen. En formaliserad samverkan som sannolikt lägger grunden för en mer operativ samverkan på sakområdesnivå.

I Östergötland har samverkansformerna utvecklats och formaliserats under 2015. Ledningarna för de båda organisationerna träffas nu regelbundet och konkret samverkan sker inom flera områden. Under året har också en avsiktsförklaring rörande samverkan inom regional utveckling undertecknats. Inför regionbildningen i Gävleborg skapades en avsiktsförklaring om samverkan – med fokus på jämställdhet, integration, miljö samt översiktsplanering för 2015. I Jämtland formulerades en överenskommelse som dels tydliggör roller i olika verksamheter och dels pekar ut viktiga samverkansområden. Överenskommelsen ligger som grund för det fortsatta samordningsarbete både på lednings- och sakområdesnivå.

Ett annat exempel finns i Västra Götaland där det sker en årlig översyn av samverkan mellan regionen och länsstyrelsen. Under 2015 har även en organisationsstruktur för samarbetet upprättats i form av en ledningsgrupp, en chefsgrupp och fem arbetsgrupper.

Arbetsgrupperna motsvarar fem prioriterade områden (energi och klimat, regionala miljömål, vattenfrågor, integration samt Strukturbild Västra Götaland) för samverkan och för var och en av dessa har det även upprättats planer för att utveckla samarbetet mellan organisationerna.

En mer sakområdesorienterad samverkan sker inom ett antal områden som ser liknande ut i hela landet, vilket i stor utsträckning sannolikt är en konsekvens av att det inom dessa områden finns delade uppdrag, roller och resurser. Det handlar till exempel om; jämställdhet, klimatfrågor, miljömål, fysisk planering, arbetet med

⁹ Det finns givetvis en utbredd samverkan också med en rad andra aktörer, som till exempel kommuner, andra regioner och statliga myndigheter. För en aktuell genomgång av detta se till exempel Faktaunderlag inför mål- och resultatdialoger (Tillväxtverket, dnr 6.1.10-Å 2016-000438).

strukturfonder, projektmedelshantering, kompetensförsörjning, bredband och integration.

Det sistnämnda området är under stark utveckling, delvis som följd av den stora mängd nyanlända i Sverige under 2015. Ett flertal regioner redovisar samverkan inom integrationsområdet. Ofta inbegriper samverkan också kommuner och en rad nationella aktörer. I Dalarna har till exempel ett gemensamt kansli bildats för det strategiska arbetet med integrationsfrågor och i Gävleborg har en plattform för integration och mångfaldsfrågor etablerats. I Skåne finns *Partnerskap Skåne* som är en utvecklingsplattform och en stödstruktur för samverkan inom integrationsområdet. Partnerskapet är en del av den regionala överenskommelsen som syftar till att utveckla samverkan kring etablering av asylsökande, nyanlända flyktingar och andra invandrare i Skåne. I Jämtland betonas den starka kopplingen mellan integrationsfrågorna och regional utveckling, vilket under 2015 bland annat resulterat i en integrationsstrategi för länet.

Vid sidan av dessa till stora delar gemensamma samverkansområden förekommer givetvis en utbredd samverkan som utgår från regionernas unika förutsättningar. I Dalarna handlar det till exempel om det gränsregionala samarbete som sker med Hedmarks Fylke, i Kalmar om förvaltningen av Södra Ölands världsarv och historiska vrak i Kalmarsund, i Stockholm om arbetet för att utveckla skärgården skärgård till ett internationellt besöksmål och i de fyra länen runt Nedre Dalälven om samverkan för att bekämpa stickmyggornas utbredning.

Generellt sett framstår utvecklingen av samverkan mellan de utvecklingsansvariga aktörerna och länsstyrelserna att fungera väl och utvecklas i positiv riktning. I Kronoberg formuleras det som:

"Samverkan har under de senaste åren utvecklats genom samarbete på både tjänstemanna- och ledningsnivå. Resultatet av utvecklingen har blivit att i stort sett allt strategiarbete sker gemensamt, med en samlad inriktning för länets utveckling. Det har också lett till flera gemensamma satsningar, där organisationerna delar resurser."

3.2.3 Kunskap och lärande

I sammanställningen av regionernas redovisningar 2014 är en av slutsatserna att tillväxtarbetet har en tydligt kunskapsbaserad utgångspunkt – där analyskapacitet verkar vara lika mycket värt som projektpengar. Detta speglas också i regionernas redovisningar där analyser lyfts fram som ett naturligt förstadium till mer omfattande insatser och där analyskapaciteten växlas upp genom flerregionala samverkanskonstellationer, och i viss utsträckning också kommunala samverkanskonstellationer.

Insatser för kunskap och lärande redovisas inte explicit men ovanstående intryck från 2014 består. Detta illustreras till exempel genom det omfattande prognosarbetet inom ramen för arbetet med

kompetensförsörjning och det tunga analysfokus som råder i arbetet med den fysiska transportinfrastrukturen. Men det finns en stor tematisk bredd i analysarbetet där också områden som till exempel näringslivsutveckling, besöksnäring, bostadsmarknad och servicefrågor alla är beroende av fungerande analysinsatser.¹⁰ Kopplat till de regionala utvecklingsstrategierna och projektmedelshanteringen redovisar till exempel Skåne, Norrbotten och Jämtland mer indikatororienterade uppföljningsinsatser.

En enskild insats som står ut under 2015 är den Territorial Review som OECD genomför på uppdrag av de 14 nordligaste regionerna i norra Norge, norra Finland och norra Sverige. Analysen beräknas vara klar för publikation under 2016 och ses som ett verktyg för att internationellt och nationellt visa på de utmaningar och möjligheter som finns i norra Skandinaviens glesa områden.

3.3 Särskilda områden

Under Särskilda områden redovisas för 2015 de insatser som relaterar till Jämställd regional tillväxt samt Strategiska miljöfrågor.

3.3.1 Jämställd regional tillväxt

I sammanställningen av de regionala redovisningarna för 2014 lyfter vi en övergripande utmaning för det fortsatta arbetet med jämställd regional tillväxt: Att växla över resultat och relevanta delar av insatserna från Främja kvinnors företagande och Jämställd regional tillväxt i den löpande verksamheten. Trots att 2015 med detta som utgångspunkt kan beskrivas som ett mellanår (ny utlysning från Tillväxtverket under hösten 2015) redovisar merparten av regionerna insatser för att stärka arbetet också under 2015. Bara någon enstaka lyfter att aktiviteterna minskat i omfattning.¹¹

I Gävleborg har regionen under året inrättat en stödfunktion för hållbarhetsintegrering. Dess uppgift är att stärka organisationens förmåga att integrera hållbarhetsperspektivet i allt regionalt utvecklingsarbete. Arbetet sker systematiskt genom bland annat indikatorer för hållbar regional utveckling, konsekvensanalyser, metodstöd, metodutveckling, utbildning, uppföljning och utvärdering. Halland är det län med störst inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Jämställd tillväxt är därför en prioriterad fråga och under 2015 har regionen bland annat påbörjat ett arbete för att

¹⁰ För en djupare genomgång av regionernas analysarbete, se Faktaunderlag inför mål- och resultatdialoger (Tillväxtverket, dnr 6.1.10-Å 2016-000438). Den sammanställningen innehåller också fakta kring arbetet med Lärandeplaner och vilka utvecklingsbehov som finns.

¹¹ För en djupare beskrivning av arbetet med jämställd tillväxt 2015, se Stöd till jämställd regional tillväxt och integration och mångfaldsarbete (Tillväxtverket, dnr 2015-000560)

utveckla uppföljningen av aktörer i innovationssystemet, tagit initiativ till attitydförändrande insatser, intensifierat samarbetet med länsstyrelsen samt genuscertifierat kommunikationsmaterial. Region Skåne konstaterar att det systematiska arbetet med integrering av jämställdhetsperspektivet, både internt och externt, har lett till att jämställdhetsfrågan under 2015 fått ökad legitimitet. Man bedömer också att det skett en markant kunskaps- och kompetensutveckling i den konkreta jämställdhetsintegreringen av verksamheterna.

En insats som ett antal regioner redovisar gäller jämställdhetsintegrering av projektmedelshantering och uppföljning. I Norrbotten har till exempel handläggare av projektmedel genomgått utbildningar som lett till att de projekt som beviljats medel har erhållit en mer kompetent genusanalys. I Kalmar har regionförbundet integrerat jämställdhetsperspektivet i hantering av projekt och företagsstöd, men lyfter fram behovet att fortsatt hålla i de processer och utvecklingsarbeten som initierats tidigare år. I Västmanland togs ett nytt och jämställdhetsintegrerat uppföljningssystem i drift 2015, vilket beskrivs som ett resultat av en strategisk insats inom ramen för näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland.

En annan grupp av insatser kan samlas under beteckningen normkritisk kommunikation. Det är insatser som lyfts fram i ett antal regioner och som till exempel handlar om analyser av bild- och textmaterial. I Värmland lyfts arbetet med jämställd och jämlik kommunikation genom handboken Schyst fram som den inom området viktigaste prioriteringen under 2015.

Några regioner lyfter också arbetet med handlingsplaner kopplat till de regionala utvecklingsstrategierna samt insatser för att analysera hur de fördelar företagsstödet utifrån kön. Till detta kommer spridda insatser som till exempel rör mentorskapsprogram för invandrarkvinnor, jämställdhetsintegrering av styr- och ledningsprocesser samt jämställdhetskonsekvensbeskrivningar av länstransportplanen.

3.3.2 Strategiska miljöfrågor

De strategiska miljöfrågorna framstår som ett prioriterat område i det regionala tillväxtarbetet – både som mål i sig men också som medel för näringslivsutveckling. Frågorna är integrerade i de regionala utvecklingsstrategierna och kännetecknas av utbredd samverkan mellan de utvecklingsansvariga aktörerna och länsstyrelserna, framförallt i arbetet med miljömål och klimatanpassning.

I regionernas redovisningar för 2015 finns ett antal initiativ som syftar till att på en övergripande nivå stärka arbetet med strategiska miljöfrågor.

Med utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin startade Skåne under 2015 ett arbete med att förnya organisationens miljöarbete i en koncerngemensam handlingsplan. Syfte? Att i högre grad integrera

miljöfrågorna med näringslivsutveckling, fysisk planering, transport- och infrastrukturfrågor. Också i Västra Götaland tar det strategiska miljöarbetet inom det regionala tillväxtarbetet sin utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin. Under 2015 har regionen drivit en omfattande samverkansprocess för att ta fram en plan för hur Västra Götaland ska nå målet om att vara fossiloberoende 2030. Region Värmland har under 2015 stärkt sitt strategiska arbete inom energi-, miljö- och klimatområdet genom ökade personella resurser som bland annat ska fokusera på arbetet med skoglig bioekonomi och projektsatsningar inom hållbara transporter och energieffektivisering. Fokus i Östergötland har under 2015 legat på att förtydliga den roll som arbetet med miljö- och energifrågor spelar för näringsutvecklingen i regionen. När samhällsutmaningar inom miljöområdet möter företag med kunskap och idéer om hur dessa ska hanteras uppstår en dubbel nytta – både miljönytta och affärsutveckling.

Klimat- och energifrågor står i fokus för den absoluta merparten av insatserna som kan sägas hantera strategiska miljöfrågor. Exempelen är många – och disparata. I Västerbotten samordnar regionen ett nätverk som samlar regionala aktörer med ambitioner att arbeta för en energiomställning i regionen. Syftet är att åstadkomma samhandling och kraftsamling kring viktiga utvecklingsprojekt och kring hur regionen gemensamt kan påverka svensk och europeisk energipolitik i en riktning som är gynnsam för regionen. I Dalarna har regionen startat ett energikontor som ska coacha, inspirera och samordna de kommunala rådgivarnas arbete i Dalarna. I Norrbotten pågår ett arbete med att uppdatera gällande klimat- och energistrategi. Strategin behandlar avvägningen mellan tillväxt och miljö och har varit på remiss hos länets kommuner, myndigheter och organisationer.

I många fall målas också kopplingen upp mellan de strategiska miljöfrågorna och den fysiska miljön. I Stockholm formuleras det som:

”Det senaste decenniets starka befolkningsutveckling i regionen och den omfattande utbyggnaden av bostäder och infrastruktur gör att miljöfrågorna blir alltmer integrerade i tillväxtarbetet i Stockholmsregionen. För att långsiktigt minska klimatpåverkan, utsläpp av växthusgaser samt minska energianvändningen fordras sammanhållna strategiska satsningar på miljöområdet som inbegriper forskning, innovation och näringslivsutveckling.”

Flera andra regioner lyfter fram just betydelsen av den fysiska planeringen för att minska den negativa klimat- och miljöbelastningen. Det finns också ett antal projekt som adresserar problematiken, till exempel med tema som; hållbart resande, fossil-oberoende transporter, utbyggnad av laddinfrastruktur, infrastruktur för biogas och hållbart boende.

Vid sidan av insatserna inom klimat- och energiområdet finns spridda exempel inom andra områden. Västerbotten lyfter fram betydelsen av väl fungerande vatten och avlopp, avfallshantering, räddningstjänst

och miljötillsyn. Dessa tjänster är viktiga för att kunna erbjuda väl fungerande och attraktiva livsmiljöer. Region Västerbotten stöttar kommunernas genom att delta i och driva utvecklingsinriktade nätverk. I Jämtland lyfter regionen fram prispressen på mjölkproducenterna som en strategisk miljöfråga. Antalet djur minskar vilket förändrar markanvändningen – till exempel i form av trivialisering av floran och minskad areal av brukad jord. Gotland lyfter istället fram frågor kopplat till vatten och vind. Vatten är en bristvara på Gotland vilket gör VA-planen strategisk ur ett regionalt tillväxtperspektiv. Planen hanterar frågor som är grundläggande för byggande, befolkningsutveckling och besöksnäring. Under 2015 konstaterar Gotland också att satsningen på vindkraft trots höga ambitioner går långsamt. Orsaken är låga elpriser och därmed svag investeringsvilja i kombination med att det lokala nätet och överföringskapaciteten till fastlandet inte klarar mer lokal elproduktion.

4 Redovisningarna och resultatet

Det var det.

En sammanställning av det samlade tillväxtarbetet 2015. Ett arbete som involverat tusentals aktörer runt om i landet och omsatt fem miljarder i projektpengar – och betydligt mer i annan finansiering. Ett arbete under ledning av 21 utvecklingsansvariga aktörer med hundratal strategier och handlingsprogram i sin tjänst.

Återstår så en fråga.

Den egentligen enda intressanta.

Vilka resultat gav allt detta?

Frågan är enkel i sin meningsuppbyggnad men komplex till sitt innehåll. Den går att vrida och vända på, skärskåda¹². I detta sammanhang förs ett resonemang kring resultat med utgångspunkt i de regionala redovisningarna (vilket i sig för övrigt kan ses som ett resultat av den tidigare gjorde sammanställningen). Tre områden är i fokus; i) redovisade resultat 2015, ii) resultat och mervärde inom det regionala tillväxtarbetet samt iii) 1:1-medel och deras bidrag till tillväxtarbetet. Först ska dock nämnas att resultat i detta sammanhang ses i vid bemärkelse och innefattar begrepp som i andra fall benämns som till exempel prestation och effekt.

- i. **Redovisade resultat 2015:** Med en explorativ ansats i de regionala redovisningarna framgår att flertalet regioner redovisar resultat. De gör det däremot på olika sätt, vilket gör att redovisningen i sin helhet har mer karaktären av en exempelsamling än resultatredovisning.

Där finns kvalitativa resultat och kvantitativa – de kvalificerade bedömningarna och de staplade siffrorna. Generellt sett är intrycket att de kvalitativa resultaten i högre grad beskriver utvecklingen i de långsiktiga processer som tillväxtarbetet består av, och att de också är mer strategiska till sin karaktär än de kvantitativa. De mer kvantitativa (med detta avses resultat som baseras på siffror – inte statistiska samband) resultaten är ofta knutna till enskilda projekt eller projektmedel samt insatser som till exempel fokuserar affärsutveckling. I det senare typfallet handlar det om antal företag som tagit del av en viss insats eller hur mycket pengar som har fördelats (vilket för övrigt är betydligt mer aktivitet än prestation enligt Ekonomistyrningsverkets vokabulär).

¹² Detta är givetvis inget nytt utan det pågår en diskussion bland de regionala tillväxtaktörerna, till exempel inom ramen för Reglabs verksamhet. Detta brukar ofta ske i termer av programlogik och formaliserade strukturer för hur de så eftersträvsvärda resultaten kan fångas upp på olika lång sikt. I detta fall sker diskussionen på ett friare sätt och mer bundet till just de regionala redovisningarna.

Detta speglar givetvis de krav som följer av användningen av till exempel 1:1-medel och regionala strukturfondsmedel.

Det speglar också svårigheten att sätta siffror på det mer långsiktiga och processorienterade arbetet.

Siffror är aggregerbara. Och siffror är absoluta. Som vi och dem. Ja och nej. Kanske ligger det också en lockelse i att mäta det som går att mäta – och inte det som verkligt intressant. Mot bakgrund av komplexiteten och insatsernas karaktär där samverkan och kunskap utgör primära verktyg, kan kvalificerade bedömningar sannolikt bättre fånga upp den strategiska utvecklingen och de resultat som utgör mervärdet inom det regionala tillväxtarbetet. Siffror bör därför inte spela någon huvudroll, men kan mycket väl fungera i en framskjuten biroll.

I många av redovisningarna finns exempel där kvalificerade bedömningar bidrar till att synliggöra resultat och öka förståelse av tillväxtarbetets mervärde. I Östergötland bedöms arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och regionala strukturbilder ha resulterat i att det "finns en ökad samsyn mellan olika planeringsnivåer... och det finns en ökad tvärsektoriell samsyn i form av kopplingar mellan; till exempel infrastruktur och ekonomisk utveckling, rumslig planering och näringslivsutveckling, folkhälsa och sysselsättning." I Västernorrland bedöms stora insatser inom innovationsområdet ha resulterat i att det nu finns en tydlig gemensam inriktning för innovationsarbetet och att relationerna mellan aktörerna i systemet förbättrats.

Det finns fler exempel på den typen av bedömningar i de regionala redovisningarna. Men där finns också utvecklingspotential. De bör givetvis användas mer systematiskt, och gärna enhetligt. I många fall utgör bedömningarna dessutom mer en beskrivning av aktiviteter och händelser (vilket också ska finnas med). Det bör också vara intressant att mer ofta lyfta diskussionen kring vilka alternativa handlingsvägar som valts bort – någon form av konsekvensbeskrivning – för att inte bara fokusera på vad insatserna åstadkommit utan också vad som skulle kunnat åstadkommas. Gemensamma riktlinjer för redovisningarna skulle kunna spela en viktig roll för att driva utvecklingen i denna riktning.

- ii. Resultat och mervärde inom det regionala tillväxtarbetet:**
Projektmedel och annan finansiering inom det regionala tillväxtarbetet omsätter årligen flermiljardbelopp. Mycket pengar – men i sammanhanget tämligen blygsamt. Relaterat till de medel som finns inom till exempel transportpolitiken eller de samlade resurserna för utbildning och arbetsmarknad är regional tillväxtpolitik inte mycket mer än ett tjälskott i en norrländsk inlandsväg.

Det ligger därför en utmaning för det regionala tillväxtarbetet att med i sammanhanget små medel skapa strategiska resultat. Att med miljonbudget skapa miljardresultat.

Uppgiften inom det regionala tillväxtarbetet är i första hand inte att bygga väg – det är snarare att genom samverkan och analys identifiera hur den funktionella utvecklingen kan stimuleras inom den fysiska transportinfrastrukturen. Att driva på utvecklingen av arbetsmarknadsregioner och ett transportsystem som tillgodoser näringslivets behov.

Uppgiften är inte heller i första hand att utbilda eller integrera – det är snarare att bygga strukturer som hanterar behoven inom kompetensförsörjningsområdet, som matchar regionala behov med rätt insatser för att säkra tillgången på arbetskraft med relevant kompetens.

En stor del av de resultat (och insatser/aktiviteter) som regionerna redovisar faller också inom andra politikområden. Det gäller till exempel vägbyggen som genomförs inom nationella planen eller den omfattande bredbandsutbyggnad som pågår. Men det gäller också prioriteringen Innovation och företagande där en stor del av redovisningarnas sifferresultat finns. Det är tveksamt om antalet företag som tagit del av till exempel affärsutvecklingscheckar för internationalisering är av strategiskt intresse för det regionala tillväxtarbetet. Om arbetet med affärsutvecklingscheckar däremot ligger till grund för kvalificerade bedömningar kring hur de sammantaget bidrar till stärkt regional konkurrenskraft är det däremot intressant. Gärna kompletterat av bedömningar kring hur regionens strategier i arbetet fungerat – under 2015 förefaller till exempel många regioner lägga en stor del av sina affärsutvecklande resurser på externa aktörer. Vilket mervärde har detta bidragit till? Finns det alternativa strategier?

Klart är att enskilda framgångssagor bör stå i skuggan av de större perspektiven inom det regionala tillväxtarbetet.

Det handlar i stor utsträckning om mervärde.

Och hur det tillförs inom ramen för det regionala tillväxtarbetet.

- iii. **1:1-medel och deras bidrag till tillväxtarbetet:** Det är i stor utsträckning 1:1-medlen som ska utföra trolleritricket som berör ovan: att skapa miljardresultat med miljonbudget. Så hur strategiska är då medlen enligt regionernas redovisningar? Och hur bidrar de till genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna och tillväxtarbetet i stort? Intrycket är att de är mycket strategiska 2015– i avseendet att de används för att växla upp strukturfondsmedel som relaterar till den nationella strategins prioritering Innovation och företagande.

I till exempel Värmland lyfter regionen fram att 73 miljoner kronor i insatta projektmedel har genererat en budgetomslutning på 413 miljoner kronor, varav nästan hälften via just strukturfonderna. Det har varit en uttalad och framgångsrik strategi att växla upp medlen inom ramen för regionalfonden. Regionen beskriver medlen som avgörande för genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.

De organisatoriska förändringar som pågår gällande regionombildning och det regionala utvecklingsansvaret har i en del regioner påverkat tillväxtarbetet. I till exempel Örebro har det bland annat medfört förändringar för hanteringen av 1:1-medel under 2015. Där finns nu nya riktlinjer för finansiering från 1:1-anlaget, som åtföljs av årliga inriktningsbeslut för projekt och företagsstöd. Också det bör skapa förutsättningar att ta strategiska beslut kring 1:1-medlen, och därigenom som generera mervärde.

I vilket avseende projekten som regionerna finansierar är strategiska blir betydligt svårare att besvara. Vissa listar projekt med korta beskrivningar och övergripande siffror, vissa slår ihop dem med övriga medel och insatser i ett mer allmänt resonemang kring vad tillväxtarbetet resulterat i under 2015. Andra utvecklar betydelsen av medlen.

Precis som i Värmland har till exempel Västra Götaland och Skåne till stor del fördelat 1:1-medlen inom det som motsvarar den nationella strategins prioritering Innovation och företagande. I Västra Götaland lyfter regionen fram 1:1-medlens betydelse för genomförandet av utvecklingsstrategin generellt sett, och inom vissa områden som entreprenörskap, företagande samt innovativa små och medelstora företag ses medlen som en förutsättning. I Skåne har 1:1-medlen främst används för satsningar för att främja den skånska innovationskraften och klusterutveckling. Det finns också andra skäl att lyfta fram Skåne. Där utgör 1:1-anlaget 17 miljoner kronor 2015 medan egna regionala skattemedel utgör 167 miljoner. Båda anlagen, det statliga och det regionala, styrs av samma regionala styr- och måldokument. Regionen är därför ett bra exempel på att det finns problem med att spegla den totala projektverksamheten, och tillväxtarbetet i stort, via 1:1-medlen.

Detta gäller också mer generellt då finansieringen från de europeiska struktur- och investeringsfonderna är betydligt större än 1:1-medlen. Kanske blir det något av en paradox där de regionala utvecklingsstrategierna som anger riktning i tillväxtarbetet, men i sig saknar operativa resurser för sitt genomförande, genom sammanhållningspolitiken ett år som 2015 får så mycket resurser att dess styrkraft utmanas.

Då utvecklingen mot ett mer systemorienterat tillväxtarbete ser ut att fortsätta, finns det också skäl att ställa redovisningar och diskussioner kring resultat i relation till just detta. Uppföljning och utvärdering av projekt och program ska fortsätta utvecklas, men en angelägen uppgift är också att rikta ljuset mot vad som händer i övergripande processer av systembyggande karaktär. Där ligger de strategiska insatserna. Och där skapas det regionala tillväxtarbetets mervärden.

Som du antagligen misstänker besvaras inte frågan nu heller. Men det finns svar. Många. Problemet är att de är utspridda. Och ofullständiga. De regionala redovisningarna utgör inte en kokbok med recept för regionalt tillväxtarbete. Men de levererar definitivt något matnyttigt för alla smaker.

